

PHÂN TÍCH VỞ KỊCH BẮC SƠN CỦA NGUYỄN HUY TƯỜNG

1. Dàn ý phân tích vở kịch Bắc Sơn

a. Mở bài:

- Nguyễn Huy Tường (1912-1960) quê ở xã Dục Tú, huyện Đông Anh, Hà Nội.
- Viết văn, làm báo từ trước 1945.
- Tham gia Cách mạng tháng Tám và kháng chiến chống Pháp, có nhiều đóng góp cho văn học hiện đại.
- Các tác phẩm ông phản ánh hiện thực lịch sử của dân tộc. Bắc Sơn là vở kịch nói đầu tiên viết về đề tài Cách mạng.
- Tác giả được truy tặng Giải thưởng Hồ Chí Minh về văn học nghệ thuật năm 1996.

b. Thân bài:

- Tóm tắt nội dung vở kịch: Xoay quanh các sự kiện diễn ra trong gia đình cụ Phương, dân tộc Tày ở Bắc Sơn, vào thời gian đầu của khởi nghĩa. Cụ Phương và con trai là Sáng tích cực tham gia phong trào, trong khi bà vợ và cô con gái lại ngại ngần, xa lánh. Thơm (con gái cụ Phương) có chồng là Ngọc, một thư kí quên trong bộ máy cai trị của giặc ở Bắc Sơn. Hám tiền, hám danh, Ngọc cam tâm làm tay sai cho Pháp, giúp chúng đánh phá phong trào cách mạng, bắt bớ cán bộ, bắn giết du kích. Sau cái chết của cụ Phương và Sáng, Ngọc càng lộ rõ bộ mặt Việt gian bán nước. Hắn dẫn lính truy lùng các cán bộ lãnh đạo phong trào. Thái và Cửu chạy nhằm vào chính nhà hắn và đã được Thơm (vợ hắn) che chở, cứu thoát. Biết tin Ngọc sẽ dẫn giặc Pháp tấn công du kích, Thơm băng rừng suốt đêm để báo tin cho du kích kịp thời đối phó. Lúc trở về, cô chạm trán với Ngọc nên đã bị hắn bắn chết, nhưng chính Ngọc lại bị trúng đạn của Pháp.

- Phân tích tình huống đặc biệt trong hồi 4:

- + Cuộc truy lùng ráo riết của Ngọc đối với hai cán bộ cách mạng.
- + Thái và Cửu chạy nhằm vào chính nhà tên Ngọc.
- + Thơm (vợ Ngọc) hoảng sợ, bối rối.
- + Thái trấn an Thơm, bày tỏ lòng tin vào truyền thống và bản chất tốt đẹp của gia đình Thơm.
- + Ngọc dẫn lính về đến gần nhà, Thơm giấu Thái và Cửu vào buồng ngủ rồi đánh lạc hướng Ngọc, cứu thoát hai người.
- + Bằng hành động của mình, Thơm đã đứng hẳn về phía cách mạng.
- + Mâu thuẫn giữa tên Ngọc Việt gian, tay sai của thực dân Pháp với các cán bộ cách mạng.
- + Mâu thuẫn giữa Thơm (vợ Ngọc) với Ngọc - kẻ cam tâm bán nước, hãm hại đồng bào: vừa căm ghét, ghê tởm vừa khó xử vì hắn là chồng.
- + Lòng thương người, ý thức trách nhiệm công dân được khơi dậy trong lòng Thơm. Sự mến phục cán bộ cách mạng, mối thù cha và em bị giặc giết... tạo thành sự thúc đẩy mạnh mẽ khiến Thơm có hành động khôn ngoan và sáng suốt: tìm mọi cách cứu thoát hai cán bộ.

c. Kết bài:

- Trong hồi 4 của vở kịch "Bắc Sơn", Nguyễn Huy Tường đã để nhân vật bộc lộ tâm trạng điển hình trong hoàn cảnh điển hình theo đúng quy luật tâm lí.

- Qua chuyển biến đột ngột của tính cách nhân vật Thơm, tác giả khẳng định sức mạnh chính nghĩa của cách mạng có sức cảm hoá vô cùng to lớn.

2. Bài văn cảm nhận về văn bản Bắc Sơn

Nguyễn Huy Tưởng là một nhà viết kịch tài ba của Việt Nam, ông đã để lại rất nhiều vở kịch hay, có giá trị về nội dung cũng như tư tưởng như vở kịch “Vĩnh biệt cửu trùng đài”... nhưng tác phẩm kịch mở đầu cho sự nghiệp sáng tác kịch về đề tài chiến tranh phải kể đến vở kịch “Bắc Sơn”, đây là vở kịch viết về đề tài cách mạng, qua đó cũng thể hiện được nhiều xung đột kịch được nhà văn hé mở và giải quyết một cách khéo léo và cuối cùng, qua những xung đột ấy đã khắc họa được thành công vẻ đẹp của nhân vật Thơm, người đã đặt lợi ích dân tộc lên trên hết, bỏ qua những tình cảm cá nhân mà một lòng đi theo và ủng hộ Cách mạng.

Hứng thú của người xem lên tới đỉnh điểm của sự hồi hộp, ấy là khi mâu thuẫn lên đến cao trào: lớp III của Hồi bốn. Lúc này gian ngoài có Thơm và Ngọc, buồng trong có Thái, Cửu; bên ngoài có quan Tây và đồng bọn của Ngọc bao vây đứng ở lối buồng đi ra. Tình trạng nguy ngập của hai chiến sĩ cách mạng phản ánh trong thái độ cuồng quýt của Thơm (“Sao lại đợi ở đây? Sao không mời các ông ấy lên chơi cả cho vui có được không?”) May mà sự nghi ngờ của Ngọc (“Chắc là nó còn ở đây, lúc này, mình trông nhằm nó chạy về đây thì phải”) không giữ chân bọn chúng. Còn nếu không, chẳng biết sự thể sẽ diễn biến ra sao?

Cái tạo nên sự hấp dẫn của các vở kịch không chỉ là những nhân vật kịch, tình huống kịch mà còn là những xung đột kịch mà các nhà viết kịch khéo léo lồng vào, tạo ra sự đấu tranh của các nhân vật sau đó thì gỡ nút thắt của những xung đột kịch ấy bằng những giải quyết, những lựa chọn sáng suốt, qua đó để làm nổi bật vẻ đẹp của nhân vật kịch cũng như thể hiện được ý niệm, quan điểm của nhà văn trong đó. Trong vở kịch Bắc Sơn, cụ thể ở hồi mười bốn này thể hiện được những xung đột kịch gay gắt, đẩy nhân vật Thơm vào những sự đau khổ, day dứt và cuối cùng phải đưa ra những lựa chọn đầy khó khăn, theo ai và bỏ ai, theo chồng phản Cách mạng hay theo cách mạng mà phản bội lại tình cảm vợ chồng.

Thơm là con gái của cụ Phương và là chị gái của Sáng, đây là hai người chiến sĩ cách mạng kiên trung, hết mình chiến đấu trong phong trào Bắc Sơn, họ là những người anh hùng thực sự. Nhưng thật éo le thay khi Thơm cũng là vợ của Ngọc, một tên Việt gian bán nước, vì tiền bạc, lợi ích cá nhân mà Ngọc đã phản bội lại Cách mạng, hắt ta đầu hàng giặc, làm tay sai cho chúng. Hắn cũng là tên chỉ điểm cho bọn thực dân Pháp địa điểm làng Vũ Lăng, là nơi tập trung, là căn cứ điểm của phong trào Bắc Sơn, cũng vì sự phản bội này mà bao nhiêu người yêu nước đã bị hắn gián tiếp sát hại, phong trào cách mạng lao đao bởi sự truy lùng ráo riết của quân Pháp.

Thơm là một nhân vật chính diện (tích cực) thì Ngọc lại là một điển hình phản diện (tiêu cực). Về lí tưởng, lẽ sống, Ngọc là một kẻ tầm thường. Vì cái danh, cái lợi cá nhân, hắn có thể bán linh hồn cho quỷ, làm chó săn cho giặc để vinh thân phì gia. Hạnh phúc đối với hắn là kiếm được nhiều tiền để tậu ruộng và để như hắn nói nửa đùa nửa thật với Thơm: “Còn tiền, thì hỏi tôi kiếm về cho ai tiêu? Cho một mình tôi à? Ai đánh nhỡ, ai may áo?”. Còn cái danh mà hắn hậm hực với ông lí: “Ông ấy thế mà cửu phẩm rồi đấy... Chỉ mình là đen, không danh phận gì, lép vế trong làng quá!”. Bị vợ truy hỏi gắt gao, hắn biết đánh lạc hướng cũng là để hạ bộ một thần tượng của Thơm: “Em phục giáo Thái thế à?... giáo Thái chính là mật thám cho Tây đấy”. Đáng ghét hơn nữa, hắn có thứ triết lí hai giọng thật tàn nhẫn đến lạnh lùng đối với việc lùng sục những người cách mạng: “Đàng nào thì chúng nó cũng bị bắt, mình chả bắt thì cũng người khác bắt, bắt sớm lại đỡ khổ, dân lại được yên ổn làm ăn, thế lại hơn”. Vừa tự thú vừa che giấu, bộ mặt thật của y, nghĩa là tâm địa của y thật là đê tiện.

Các nhân vật khác như Thái và Cửu trong hồi kịch này không phải là nhân vật chính. Cả hai chỉ xuất hiện ở lớp II. Tuy đều là những người cách mạng, ở họ cũng có những nét riêng.

Cửu tuy là người tốt nhưng còn bồng bột, đơn giản đến ngây thơ (anh cho rằng không thể tin được ở Thơm vì vợ Việt gian thì cũng là Việt gian), rơi vào tình trạng hiềm nghèo dễ hoang mang tuyệt vọng ("Tôi giết anh rồi"). Còn trái lại, Thái là một con người già dặn, đầy bản lĩnh, ứng phó với tình hình có nghĩ trước nghĩ sau. Biết là bước ra khỏi buồng của vợ chồng Thơm là rơi vào vòng vây của cái chết, nhưng ở lại thì không đành lòng vì "liên lụy đến cô Thơm". Phải nghe theo mệnh lệnh của Thơm, đó là cách lựa chọn duy nhất đúng lúc này.

Màn kịch với những tình huống đột biến liên tục trong bối cảnh ngôi nhà của Thơm đã tạo nên những bước ngoặt tâm trạng dứt khoát của nhân vật. Qua đó, chúng ta nhận ra một con người có lòng tự trọng, ngay thẳng, tuy còn có lúc ngây thơ, cả tin nhưng khi biết rõ sự thật đã lột xác để trở thành một con người bình tĩnh, can đảm, quyết tâm bảo vệ cách mạng đến cùng. Nguyễn Huy Tưởng đã thành công trong việc khắc họa tính cách nhân vật kịch qua ngôn ngữ và hành động kịch rất tự nhiên.

Bắc Sơn đã có sức cuốn hút công chúng bởi lẽ tác phẩm đem lại hình ảnh chân thực về những chiến sĩ cách mạng trong những ngày sục sôi của khởi nghĩa Bắc Sơn. Qua đó, nhà văn vẫn còn khẳng định tấm lòng của nhân dân không rời xa cách mạng ngay cả trong giờ phút nguy nan nhất. Qua hình tượng nhân vật Thơm, công chúng còn có dịp chứng kiến sức cảm hoá của cách mạng với quần chúng. Chính mối quan hệ này đã làm nên sức sống lâu bền của tác phẩm.

3. Suy nghĩ của em về vở kịch Bắc Sơn

Trong xu thế văn chương phục vụ cách mạng, trở thành một bộ phận không thể thiếu cho cách mạng, bên cạnh các thể loại thơ, truyện ngắn thì kịch cũng nói về đề tài cách mạng. Tiêu biểu là vở kịch Bắc Sơn của Nguyễn Huy Tưởng. Đây là vở kịch đầu tiên biểu hiện thành công chủ đề cách mạng. Đặc biệt đoạn trích hồi 4 là đoạn trích tiêu biểu nhất của cả vở kịch.

Đoạn trích là xung đột kịch đỉnh tới điểm cao nhất khi mà hai chiến sĩ cách mạng chạy trốn trước sự truy đuổi của Ngọc - một tay Việt gian. Hai người chiến sĩ ấy là Cửu và Thái. Nhưng họ không ngờ không lại chạy đúng nhà của tên Việt gian ấy. Chỉ có Thơm là vợ của Ngọc ở nhà.

Cô có hoàn cảnh rất khó khăn khi mà cả cha và em trai đều mất, người mẹ của cô cũng bị điên mà bỏ đi lang thang. Cô chỉ có mỗi Ngọc là người thân duy nhất. Cô được Ngọc chiều chuộng nhưng cô cũng nghi ngờ những hành động kì lạ của chồng. Cô dò xét Ngọc, đôi khi cô lại cố tìm những tia hi vọng cuối cùng cô mong chồng cô không phải người xấu xa như thế. Nhưng khi gặp hai người chiến sĩ cách mạng cô quyết định dấu họ ngay trong chính căn phòng của mình. Cô rất khôn ngoan khi che được mắt Ngọc. Có thể nói đứng ở vị trí trung gian như cô thật khó có thể quyết định được. Một bên là cách mạng, đất nước một bên là người thân duy nhất của cô, người ngày đêm đầu gối vai kề. Thế nhưng cô đã quyết định đúng khi chọn cách mạng và đất nước.

Trong toàn bộ sáng tác của nhà văn Nguyễn Huy Tưởng, có sự hiện diện đủ các thể loại: Thơ, kịch, tiểu thuyết, truyện ngắn, ký, tùy bút, truyện phim, truyện lịch sử, truyện viết cho thiếu nhi, thư từ, ghi chép... Tuy ở thể loại nào ông cũng để lại những tác phẩm được biết đến như những sáng tạo nghệ thuật độc đáo, nhưng có lẽ, kịch là một thể loại có những tác phẩm để lại dấu ấn quan trọng nhất, không chỉ trong quá trình sáng tác của ông mà cả trong tiến trình lịch sử văn học hiện đại. Bắc Sơn là vở kịch đầu tiên về đề tài cách mạng của Nguyễn Huy Tưởng, được công diễn năm 1946, những ngày đầu sau Cách mạng tháng Tám...

Tác phẩm đã giúp chúng ta hiểu về ý nghĩa cuộc khởi nghĩa Bắc Sơn và sức mạnh cảm hoá của cách mạng với quần chúng. Đoạn trích đã tạo được những xung đột kịch, qua đó tái hiện sinh động chân dung các chiến sĩ cách mạng và tâm lòng của Thơm - nhân vật trung tâm của vở kịch.

Thơm là con của cụ Phương và là chị của Sáng, hai chiến sĩ tham gia vào khởi nghĩa Bắc Sơn. Nhưng cô còn là vợ của Ngọc, một tên Việt gian đã dẫn quân Pháp về tấn công làng Vũ Lăng, đại bản doanh của cuộc khởi nghĩa, gây thiệt hại nặng nề cho cách mạng. Và trong trận chiến đấu không cân sức ấy, cụ Phương và Sáng đã hy sinh anh dũng. Còn Ngọc cố tình che giấu vợ về hành động theo giặc vì hấn sợ bị trừng trị.

Biết không thể thay đổi được suy nghĩ của Thơm, Ngọc đã lừa dối Thơm bằng cách nói rằng Thái chính là mật thám khiến cho Thơm bị lẫn lộn và không thể tìm ra được sự thật. Đó chính là những bi kịch và xung đột trong lòng của cô, cô không muốn tin chồng mình là kẻ bán nước, nhưng linh tính lại mách bảo cho cô điều đó mà cô cũng không biết phải làm thế nào khi những nghi ngờ của mình được sáng tỏ.

Không chỉ che giấu cho những người cách mạng, Thơm còn phải thể hiện hết sự khôn khéo và bình tĩnh để đánh lạc hướng Ngọc. Trong giờ phút này, khi biết rõ bộ mặt thật của Ngọc, cô đã đóng một vai kịch bất đắc dĩ nhưng cũng rất tinh táo như nhằm vạch rõ chân tướng của Ngọc. Màn đối thoại lần thứ hai giữa Thơm và Ngọc tạo được sự hồi hộp căng thẳng của một cuộc đấu trí. Giờ phút này, không chỉ tìm cách che chở cho những cán bộ cách mạng đang ẩn nấp ngay trong buồng của mình, nói to nhằm đánh động cảnh báo để họ đề phòng kẻ địch, Thơm còn muốn Ngọc bộc lộ chân tướng Việt gian nên cô vờ như muốn níu giữ, vừa tìm cách vuốt ve lòng tự ái của Ngọc.

Quả thật, giờ phút này, Ngọc bộc lộ rõ động cơ theo giặc của mình. Hoá ra, chỉ vì những tính toán ích kỷ, cá nhân: mua nhà, tậu ruộng, chạy hàm cửu phẩm để vinh vang với thiên hạ nên Ngọc đã trở thành nô lệ cho chính những tham vọng của mình. Anh ta quả là một con người đáng giận hơn đáng thương. Bởi lẽ, đã có lúc anh ta tự độc thoại để như đáp lại một sự bứt rứt trong lòng, có lẽ vì ân hận trước việc làm của mình đã gây nên cái chết của những người thân yêu của vợ, làm tan cửa nát nhà, nhưng lời lẽ của Ngọc lại là một sự nguy biện: "Đằng nào chúng nó cũng bị bắt, mình chả bắt thì cũng người khác bắt, bắt sớm lại đỡ khổ". Để rồi cuối cùng, những toan tính nhỏ nhen đã thắng thế trước tình cảm, hấn không thềm đếm xỉa đến sự quan tâm lo lắng thực sự của Thơm mà sấp ngửa chạy theo ảo vọng giàu sang.

Qua đoạn trích ta có thể thấy rằng, sức mạnh của tình yêu nước, sức mạnh của cách mạng sẽ không bao giờ bị dập tắt. Ngay cả những người ở vị trí trung gian khó sử như Thơm cũng sẽ quyết định chọn cách mạng. Những tên bán nước cầu vinh sẽ không bao giờ có kết cục tốt.